

CS

CS

CS

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ

V Bruselu dne 16.12.2008
KOM(2008) 865 v konečném znění

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Aktualizovaný strategický rámec evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné
přípravy**

{SEK(2008) 3058}
{SEK(2008) 3059}

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

Aktualizovaný strategický rámec evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy

(Text s významem pro EHP)

1. ÚVOD

Zvyšování kvalifikace díky lepším systémům vzdělávání a odborné přípravy je jednou ze základních součástí evropské strategie, jak se vyrovnat s problémy, které nás očekávají v budoucnosti, jako je například stárnutí společnosti, a jak dosáhnout vysoké úrovně udržitelného růstu založeného na znalostech a zaměstnanosti, základních prvků Lisabonské strategie. Poznatky, dovednosti a schopnosti jsou určující pro možnost každého jednotlivce uspět na pracovním trhu a mít ve společnosti aktivní roli. Jsou klíčové pro sociální soudržnost, konkurenceschopnost a inovační schopnosti podniků i celé ekonomiky.

Jak je zmíněno v iniciativě *Nové dovednosti pro nová pracovní místa*, která byla zveřejněna spolu s letošním lisabonským balíčkem, změny na pracovním trhu budou vyžadovat jak zvyšování dovedností populace, tak politiky rozvoje dovedností, které budou lépe odpovídat současným a budoucím požadavkům pracovního trhu. K tomu může dojít pouze tehdy, pokud se celoživotní učení stane realitou, a ne pouhým heslem, a lidé tak budou mít příležitost získat klíčové schopnosti brzy a zlepšovat své dovednosti v průběhu celého života, a pokud systémy vzdělávání a odborné přípravy budou pružněji reagovat na změny a budou otevřenější okolnímu světu.

Členské státy EU a Komise úzce spolupracují na podpoře národních programů reforem systémů vzdělávání a odborné přípravy v rámci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“. S ohledem na různé výchozí podmínky v jednotlivých členských státech podporuje otevřená metoda koordinace postup směrem k určitým společným cílům, které jsou poměřovány vzhledem k společným ukazatelům a směrodatným cílům a které jsou ve shodě s integrovanými hlavními směry pro růst a zaměstnanost zaměřeny na růst investic do lidského kapitálu prostřednictvím lepšího vzdělání a dovedností, na usnadnění inovace a na podporu podnikatelské kultury¹. Protože končí platnost současného rámce spolupráce, který byl přijat Radou ve složení pro vzdělávání v letech 2001–2002, je v tuto chvíli na místě zhodnotit dosavadní průběh a zvážit další vyhlídky.

Po rozsáhlých konzultacích s členskými státy a dalšími zúčastněnými stranami, které proběhly v roce 2008, přistupuje Komise k vymezení dlouhodobých strategických úkolů, aby tak pro období do roku 2020 poskytla orientaci pro spolupráci v daných politikách. Tyto úkoly odrážejí, jak přispívá vzdělávání a odborná příprava k Lisabonské strategii a k obnovené sociální agendě. Toto sdělení dále uvádí

¹ Hlavní směry 23, 24, 8, 15.

nejdůležitější priority, které si zasluhují zvláštní pozornost během počátečního období v letech 2009 a 2010. Spolu s vylepšenými pracovními postupy se tak posílí zaměření na zavádění do praxe a napomůže se tomu, aby byl nový rámec lépe schopen řešit určité dlouhodobě známé nedostatky a napomáhat zahájení spolupráce v politikách týkajících se nových úkolů. Dále zahrnuje možnost pozdějších změn orientace na základě učiněného pokroku tak, aby byly vzaty v úvahu nové skutečnosti, které vyvstanou v dialogu o politikách, a možnost změn cílů, směrodatných cílů a mechanismů podávání zpráv podle potřeby na základě rozhodnutí týkajících se budoucí strategie pro růst a zaměstnanost po roce 2010.

V této chvíli, kdy se EU snaží minimalizovat dopady současného hospodářského poklesu a napomoci obnovení růstu, je důležité, aby se udržela úroveň aktivity ve prospěch investic do vzdělávání, které jsou zároveň účinné a spravedlivé. Kvalitní politiky napomohou překonání nedávných otřesů a zároveň vybudují základ pro to, aby se k budoucím problémům mohlo přistupovat se sebedůvěrou.

2. JAKÁ JE SOUČASNÁ SITUACE?

2.1. Úspěchy a úkoly

Odpovědnost za politiku ve vzdělávání a odborné přípravě nesou členské státy. Role Evropy spočívá v podpoře vylepšování národních systémů pomocí doplňkových nástrojů na úrovni EU, vzájemného učení a sdílení osvědčených postupů.

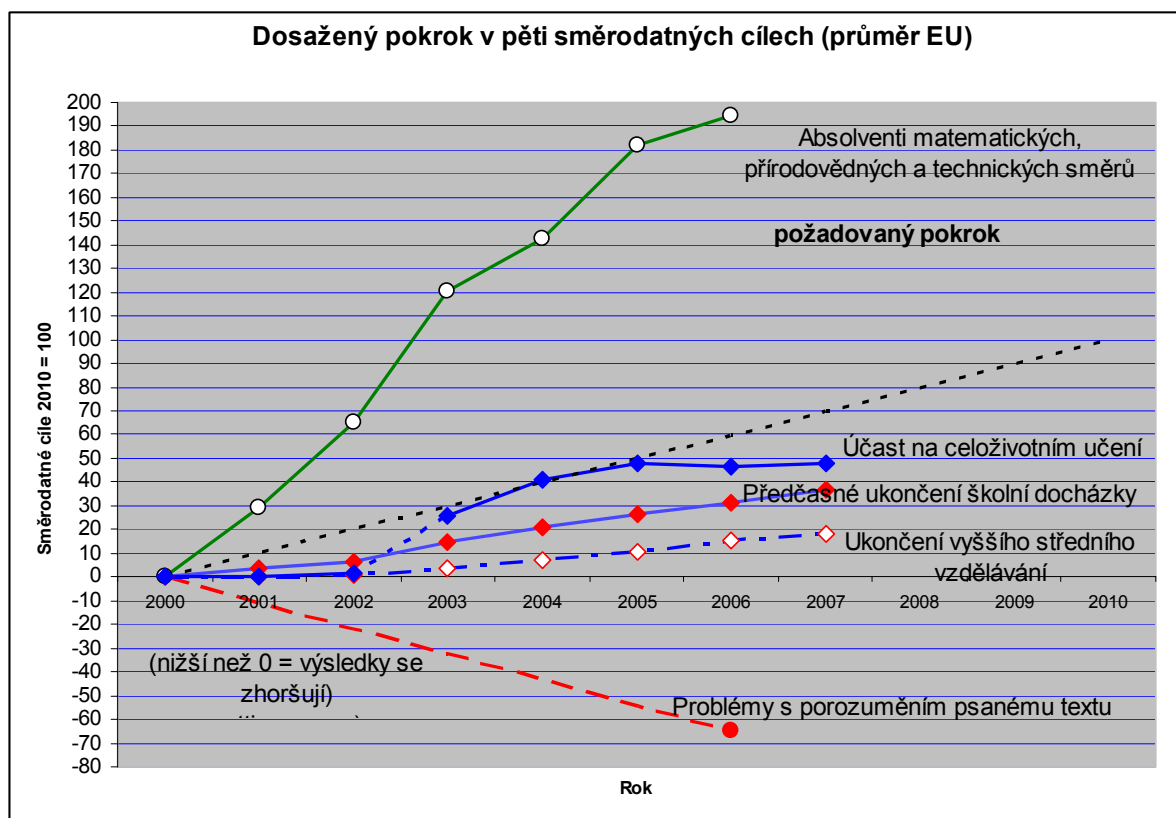
Spolupráce v politikách v oblasti vzdělávání a odborné přípravy napomohla vnitrostátním reformám systémů celoživotního učení a kvalifikace, modernizaci vysokoškolského vzdělávání a rozvoji evropských nástrojů podporujících kvalitu, transparentnost kvalifikací a mobilitu v učení. Ale míra dosaženého pokroku se mezi jednotlivými členskými státy výrazně liší a v klíčových oblastech je nedostatečná. Je proto potřeba posílit zavádění do praxe. Jak je znázorněno na obr. 1, nebude většina směrodatných cílů stanovených Radou pro rok 2010 splněna. Zatímco směrodatných cílů pro matematiku, přírodní vědy a techniku bylo dosaženo v roce 2003, pokrok v řešení předčasného ukončování školní docházky, dosažení úplného středoškolského vzdělání a účasti dospělých na celoživotním učení není dostatečný a nedosahuje cílových hodnot. Ukazatele týkající se studentů, kteří mají problémy s porozuměním psanému textu, se dokonce zhoršily².

Evropská rada na jarním zasedání v roce 2008 proto naléhavě vyzvala členské státy, aby přijaly konkrétní opatření s cílem výrazně snížit počet mladých lidí, kteří neumí řádně číst, a počet osob, které předčasně ukončují školní docházku, zlepšit prospěch studentů z přistěhovaleckých nebo jiných znevýhodněných skupin, zvýšit zájem dospělých, zejména osob s nízkou kvalifikací a starších pracovníků, o vzdělávání a odbornou přípravu a dále podporovat geografickou a profesní mobilitu³.

² Úř. věst. C 86, 5.4.2008, s. 1; SEK(2008) 2293.

³ Závěry Evropské rady z března 2008, odst. 15.

Obrázek 1: Pokrok v plnění 5 směrodatných cílů pro rok 2010 (průměr EU)⁴.

2.2. Evropský systém vzdělávání a odborné přípravy v celosvětové perspektivě

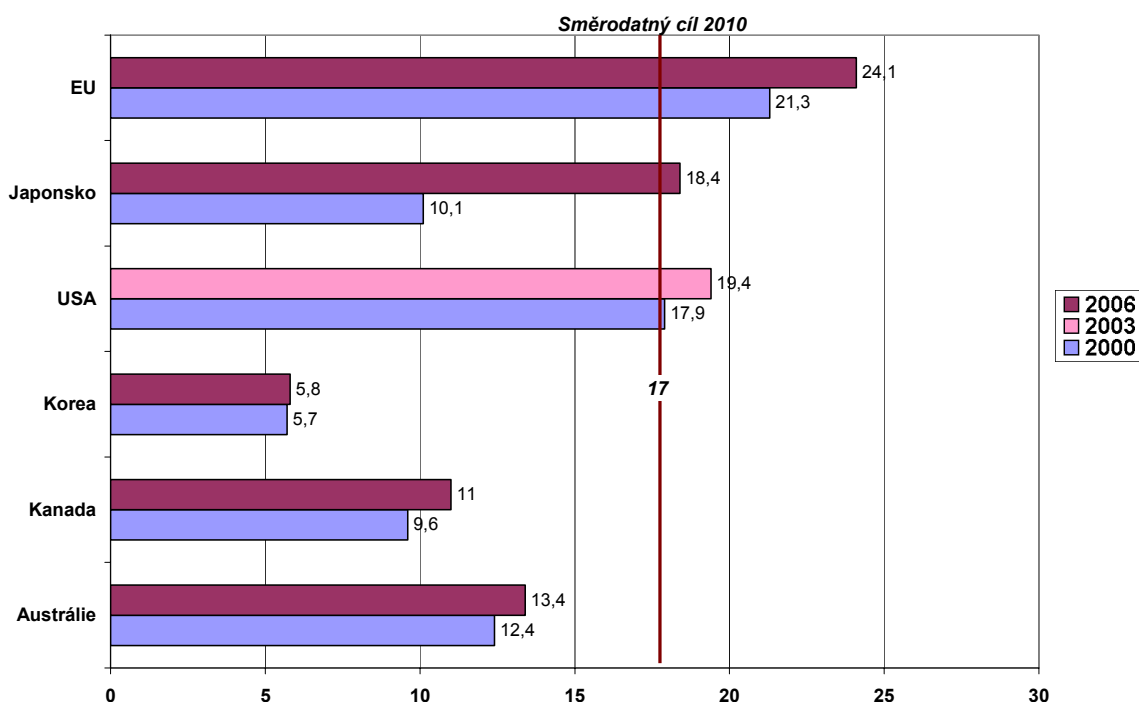
Viděno v širší perspektivě, jsou výsledky vzdělávání a odborné přípravy v EU zhruba srovnatelné s nejlepšími výsledky ve světě. Ale srovnání s ostatními zeměmi OECD odhaluje výrazné nedostatky v EU jak na úrovni základního školství, tak na vysokoškolské úrovni.

Obzvláště významné je, že výsledky PISA ukazují, že podíl žáků (ve věku 15 let), kteří mají problémy s porozuměním psanému textu, v EU jako celku vzrůstá. Z obr. 2 je zřejmé, že tento podíl je v Jižní Koreji, Kanadě a Austrálii relativně stabilní a mnohem nižší, než je průměr v EU. Přistěhovalci, kteří v tomto indikátoru dosahují v EU špatných výsledků⁵, mají v Kanadě a v Austrálii výsledky mnohem lepší. Z obr. 3 je zřejmé, že výsledky některých členských států EU jsou na úrovni srovnatelné s nejlepšími výsledky ve světě. Ale vzhledem k nedostatečným výsledkům v jiných členských státech, zůstává tato oblast významným celoevropským úkolem.

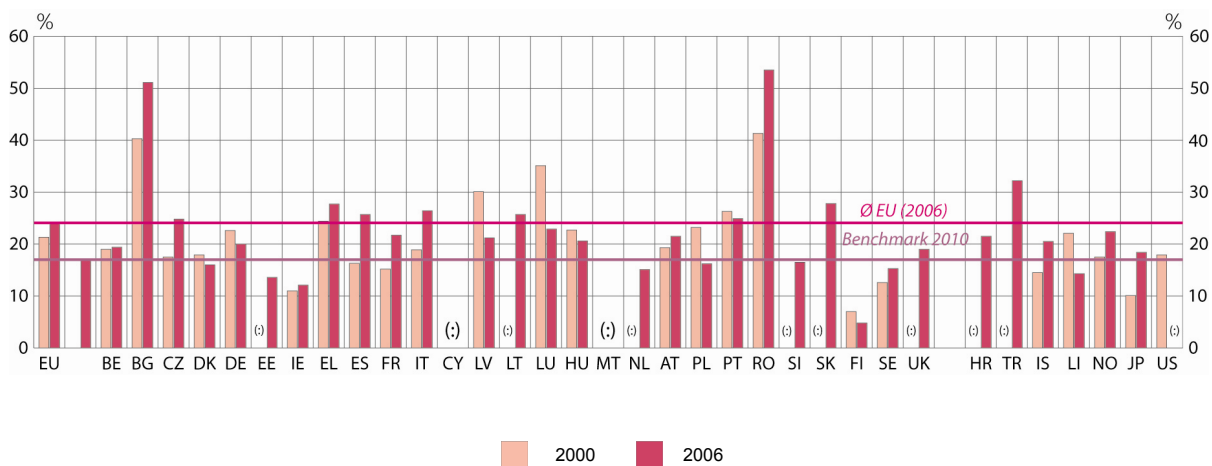
⁴ Poslední údaje pro vysokoškolské absolventy v oboru matematika, přírodní vědy a technika s problémy s porozuměním psanému textu: 2006. Ostatní: 2007.

⁵ KOM(2008) 423.

Obrázek 2: Žáci s problémy s porozuměním textu (ve věku 15 let) v EU a vybraných třetích zemích v roce 2000 a 2006 podle měřítka používaného průzkumem PISA pro porozumění psanému textu (Zdroj údajů: OECD)

Obrázek 3: Žáci s problémy s porozuměním textu (ve věku 15 let) v EU v roce 2000 a 2006 podle měřítka používaného průzkumem PISA pro porozumění psanému textu (Zdroj údajů: OECD)

Mnozí z hlavních konkurentů Evropy mají vyšší podíl lidí s ukončeným terciárním vzděláním. Pro věkovou skupinu 25–64 let je průměr v EU 23 %, zatímco v Japonsku je to 40 %, v USA 39 %, v Austrálii a Koreji 32 % a na Novém Zélandě 27 %.

I když jedním z prvotních zájmů EU je zajištění efektivity investic, mnohé neevropské státy investují do vysokoškolského vzdělávání výrazně vyšší částky,

zejména ze soukromých zdrojů. Investice ze soukromých zdrojů (0,23 % HDP v EU) jsou mnohem vyšší jak v Japonsku (0,76 %), tak v USA (1,91 %)⁶.

Tato srovnání ukazují, že má-li Evropa uspět ve svých ambicích stát se vedoucí světovou znalostní ekonomikou a společností, musí svoje úsilí v uvedených oblastech vystupňovat.

3. **DLOUHODOBÉ STRATEGICKÉ ÚKOLY A NALÉHAVÉ PRIORITY: ZVYŠOVÁNÍ ÚROVNĚ KVALIFIKACE PROSTŘEDNICTVÍM CELOŽIVOTNÍHO UČENÍ**

Na základě svých konzultací navrhuje Komise, aby se evropská spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy v období do roku 2020 soustředila na čtyři strategické úkoly:

- realizovat **celoživotní učení a mobilitu v učení**;
- zlepšit **kvalitu a efektivitu** poskytování a výsledků;
- podporovat **spravedlnost a aktivní občanství**;
- zlepšit **inovace a kreativitu, včetně podnikatelských schopností**, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy.

Tyto úkoly by měly být řešeny jednotnou politikou napříč celým systémem (školy, vysokoškolské vzdělávání, odborné vzdělávání a příprava a vzdělávání dospělých). Celoživotní učení je proto základním prvkem, spojujícím všechny shora uvedené úkoly.

Tyto strategické úkoly by měly tvořit základ politické spolupráce pro období 2009–2020 a pro kratší časová období by měly být stanoveny konkrétnější cíle. Následující části 3.1 až 3.4 podrobněji vytyčují dlouhodobé strategické úkoly a navrhují základní priority pro první období 2009–2010.

3.1. **Strategický úkol: Realizovat celoživotní učení a mobilitu v učení**

Celoživotní učení zahrnuje učení na všech věkových stupních (od předškolního po důchodový) a ve všech prostředích, tzn. ve formálním, neformálním a informálním prostředí. Členské státy se dohodly, že do roku 2006 zavedou soudržné a ucelené národní strategie celoživotního učení.

Zavádění těchto strategií do praxe zůstává důležitým úkolem. Bylo dosaženo pokroku v důsledku zavedení evropského rámce kvalifikací (dále jen „ERK“)⁷, díky kterému byly v mnoha zemích zahájeny práce na vývoji národních rámců kvalifikací, včetně nového zaměření na výsledky vzdělávání (tj. na to, co vzdělávaný ví, čemu rozumí a co umí udělat, spíše než na vzdělávací proces jako takový). Zvyšováním transparentnosti kvalifikací zjednoduší ERK mezistátní mobilitu studentů a pracovníků a jejich přístup k celoživotnímu učení.

⁶ SEK(2008) 2293, s. 69, 89 a 148.

⁷ Úř. věst. C 111, 6.5.2008, s. 1.

Přesto zbývá stále ještě mnoho práce, aby mohly být zavedeny flexibilní výukové přístupy, např. lepší propustnost mezi odborným vzděláváním a přípravou a vysokoškolským vzděláváním nebo validace neformálního učení. Učení musí být přitažlivé a přístupné všem občanům, bez ohledu na jejich věk, dosažené vzdělání nebo společenské postavení. K tomu je nutná lepší koordinace mezi jednotlivými sektory vzdělávání a odborné přípravy, účast institucí (včetně udržitelného modelu financování) a partnerství se všemi zúčastněnými stranami.

Mezistátní mobilita v učení je základním prvkem celoživotního učení a je stěžejní pro zaměstnatelnost a adaptabilitu občanů. Hodnocení programů EU ukazují, že mobilita odstraňuje bariéry mezi lidmi a skupinami lidí, výhody evropského občanství jsou díky ní hmatatelnější a pomáhá lidem, aby se při vstupu na trh práce stali adaptabilnějšími a mobilnějšími. Přeshraniční mobilita v učení by se měla stát normou, nikoli výjimkou, kterou je dnes. Abychom toho mohli dosáhnout, bude nutná účast všech stran a vícezdrojové financování.

Priority, na které je třeba se soustředit v období 2009–2010:

Členské státy a Komise by se měly přednostně zaměřit na lepší zavádění do praxe těchto priorit:

- **Strategie celoživotního učení:** Dokončit proces zavádění národních strategií celoživotního učení do praxe a klást zvláštní důraz na validaci neformálního a informálního učení a poradenství.
- **Evropský rámec kvalifikací:** Propojit do roku 2010 všechny národní rámce kvalifikací s ERK a prosazovat používání přístupu založeného na výsledcích vzdělávání pro standardy a kvalifikace, hodnotící a validační postupy, převody kreditů, výukové programy a zajišťování odpovídající úrovně.

Členské státy a Komise by se měly soustředit na rozvoj politické spolupráce v těchto oblastech:

- **Rozšiřování mobility ve vzdělávání:** Spolupracovat na odstraňování překážek a rozšiřování příležitostí pro mobilitu ve vzdělávání v Evropě a celém světě jak pro vysokoškolský, tak pro ostatní stupně vzdělávání, včetně nových cílů a finančních nástrojů na evropské i vnitrostátních úrovních⁸.

3.2. Strategický úkol: Zlepšit kvalitu a efektivitu poskytování a výsledků

Evropská rada mnohokrát zdůraznila, že vysoce kvalitní systémy vzdělávání a odborné přípravy, které jsou zároveň účinné i spravedlivé, jsou pro úspěch Evropy zcela zásadní.

Nejdůležitějším úkolem je zajistit, aby každý získal klíčové schopnosti⁹, a zároveň rozvíjet špičkovou úroveň, která umožní, aby si Evropa udržela silnou globální pozici ve vysokoškolském vzdělávání. Výsledky vzdělávání musí být na všech stupních relevantní pro pracovní i osobní život.

⁸ Závěry Rady ze dnů 20. a 21. listopadu 2008 týkající se mobility mladých lidí.

⁹ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

Kvalita vyučujících, školitelů a dalších pedagogických pracovníků je nejdůležitějším vnitřním faktorem ovlivňujícím výsledky studentů¹⁰. Vzhledem k tomu, že v nadcházejících 15 letech bude nutno nahradit dva miliony starších učitelů, musí se učitelské povolání stát přitažlivější kariérou¹¹.

Aby byly vynikající výsledky udržitelné, musí být věnována pozornost také řízení systémů vzdělávání a odborné přípravy. Instituce, které poskytují vzdělávání a odbornou přípravu, by měly dostat širší autonomii, být otevřenější vůči občanské společnosti a podnikatelské sféře a podléhat efektivním systémům zajišťování kvality.

Vysoké kvality může být dosaženo pouze tehdy, pokud budou zdroje využívány efektivním a udržitelným způsobem. Argument, že investice do vzdělávání a odborné přípravy jsou základním faktorem ekonomického růstu a sociálního začleňování, by měl být posilován na základě rozpracování dokladového materiálu¹².

Priority, na které je třeba se soustředit v období 2009–2010

Členské státy a Komise by se měly přednostně zaměřit na lepší zavádění do praxe v těchto oblastech:

- **Jazyky:** dosáhnout toho, aby občané byli schopni komunikovat kromě své mateřštiny ve dvou dalších jazycích, podporovat jazykovou výuku v odborném vzdělávání a přípravě a ve vzdělávání dospělých a umožnit přistěhovalcům, aby se naučili jazyku hostitelské země¹³.
- **Odborný rozvoj učitelů a školitelů:** soustředit se na nejdůležitější prvky základní odborné přípravy učitelů a na rozšiřování obsahu a kvality dalších příležitostí k profesnímu růstu učitelů, školitelů a zaměstnanců, kteří se účastní například vedoucích nebo poradenských činností.
- **Řízení a financování:** zavést do praxe program modernizace pro vysokoškolské vzdělávání (včetně výukových programů)¹⁴, rámce pro zajišťování kvality v oblasti odborného vzdělávání a přípravy¹⁵ a vyvinout standardy pro kvalifikované pracovníky z oblasti vzdělávání dospělých. Podporovat politiku a praxi založenou na důkazech¹⁶ se zvláštním důrazem na prokazování udržitelnosti veřejných i soukromých investic.

¹⁰ KOM(2007) 392.

¹¹ Závěry Rady ze dne 15. listopadu 2007, Úř. věst. C 300, 12.12.2007, s. 6.

¹² KOM(2006) 481.

¹³ KOM(2008) 566.

¹⁴ KOM(2006) 208.

¹⁵ KOM(2008) 179.

¹⁶ SEK(2007) 1098.

Členské státy a Komise by se měly soustředit na rozvoj politické spolupráce v těchto oblastech:

- **Základní dovednosti ve čtení, matematice a přírodních vědách:** ustavit skupinu na vysoké úrovni, která by se zabývala gramotností, zkoumala problematiku spojenou s příčinami poklesu schopnosti porozumět psanému textu u žáků¹⁷ a vypracovala doporučení, jak zlepšit gramotnost v celé EU. Prohloubit existující spolupráci tak, aby se zlepšily znalosti z matematiky a přírodních věd na vyšších stupních vzdělávání a odborné přípravy, a posílit výuku přírodních věd. Členské státy by měly zvážit možnost ustavení národních akčních plánů pro nabývání základních dovedností, a to i pro dospělé.
- **„Nové dovednosti pro nová pracovní místa“:** zajistit, že odhad budoucích požadavků na dovednosti a přizpůsobení potřebám trhu práce bude plně vzat v úvahu v průběhu každého plánování, které se bude týkat vzdělávání a odborné přípravy.

3.3. Strategický úkol: Podporovat spravedlnost a aktivní občanství

Politika týkající se vzdělávání a odborné přípravy by měla umožnit každému občanu bez ohledu na jeho věk, pohlaví a sociální prostředí, aby nabýval, obnovoval a rozvíjel v průběhu celého života své specifické pracovní dovednosti a základní schopnosti nezbytné k podpoře dalšího učení, aktivního občanství a mezikulturního dialogu.

I když otázky spravedlnosti hrály v otevřené metodě koordinace o vzdělávání a odborné přípravě od počátku ústřední roli, základní a hlavní úkoly přetrvávají. Jeden mladý člověk ze šesti ukončuje školní docházku pouze s dosaženým povinným vzděláním nebo nižším. Mnozí potomci přistěhovalců nedosahují takových úspěchů ve vzdělávání jako jejich domácí vrstevníci. Zatímco chlapci častěji ukončují předčasně školní docházku a dosahují slabších výsledků ve čtení, ženy jsou nedostatečně zastoupeny mezi absolventy matematických, přírodovědných a technických škol. Pravděpodobnost, že dospělí s nízkým stupněm dosaženého vzdělání se budou věnovat dalšímu vzdělávání a odborné přípravě je sedmkrát nižší než u dospělých, kteří dosáhli vyšších stupňů vzdělání. Sociálně-ekonomické prostředí, ze kterého student nebo žák pochází, má stále důležitý vliv na to, jaké má možnosti přístupu ke vzdělání a odborné přípravě na všech úrovních a jakou má naději v nich uspět¹⁸. To jsou zásadní úkoly, kterými se budeme muset zabývat, abychom podpořili sociální začleňování a překonali úzká místa v nabídce pracovních sil.

Nerovné postavení ve vzdělávání může být upraveno vysoce kvalitním předškolním vzděláváním a cílenou podporou, která musí být sladěna se správně vedeným začleněním do běžného vzdělávání a odborné přípravy.

Vzdělávání by mělo prosazovat mezikulturní dovednosti, demokratické hodnoty, dodržování základních práv a boj proti diskriminaci a mělo by dosáhnout toho, aby

¹⁷ SEK(2008) 2293.

¹⁸ SEK(2008) 2293.

všichni mladí lidé byli schopni pozitivní komunikace se svými vrstevníky z různých kulturních prostředí.

Priority, na které je třeba se soustředit v období 2009–2010

Členské státy a Komise by se měly přednostně zaměřit na dosahování lepších výsledků v těchto oblastech:

- **Předčasné ukončování školní docházky:** posílit preventivní přístup, rozvíjet užší spolupráci mezi všeobecným a profesně zaměřeným sektorem a odstranit překážky, které brání těm, kteří předčasně ukončili školní docházku, v návratu ke vzdělávání a odborné přípravě.

Členské státy a Komise by se měly soustředit na rozvoj politické spolupráce v těchto oblastech:

- **Předškolní vzdělávání:** podporovat všeobecný spravedlivý přístup a posílit kvalitu poskytování vzdělání a podpory učitelů.
- **Přistěhovalci:** vypracovat systém vzájemného sdílení osvědčených postupů výuky dětí z přistěhovaleckého prostředí.¹⁹
- **Studenti a žáci se zvláštními potřebami:** podporovat individuální přístup ve vzdělávání prostřednictvím vhodně načasované pomoci a dobře koordinovaných služeb. Integrovat služby do běžné výuky a zajistit způsoby dalšího vzdělávání a odborné přípravy.

3.4. Strategický úkol: Zlepšit inovace a kreativitu, včetně podnikatelské, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy

Inovace a kreativita jsou nesmírně důležité faktory pro rozvoj podnikání a jsou klíčové pro schopnost Evropy čelit mezinárodní konkurenci a úkolům, které s sebou přináší globalizace.

První úkol je zajistit, aby si všichni občané mohli osvojit základní průřezové schopnosti, jako schopnost se učit, komunikační schopnosti, schopnost být iniciativní, schopnost podnikat, schopnost práce s digitálními technologiemi (včetně mediální gramotnosti²⁰), kulturní povědomí a vyjádření²¹. Toto a používání nových technologií – členské státy by si měly stanovit za cíl zavést do roku 2010 vysokorychlostní internet do všech škol²² – musí být zohledněno v osnovách, pedagogických postupech a kvalifikacích. Posílená spolupráce mezi univerzitami a podniky bude podporovat podnikatelské smýšlení mezi studenty a výzkumnými pracovníky.

Druhým úkolem je zajistit plně funkční znalostní trojúhelník vzdělávání – výzkum – inovace. Evropský inovační a technologický institut bude moci inspirovat a urychlovat změny vedoucí k dosažení špičkové úrovně ve výuce a výzkumu, zejména podporou multidisciplinárních přístupů a spolupráce mezi vzdělávacími

¹⁹ KOM(2008) 423.

²⁰ KOM(2007) 833.

²¹ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

²² Závěry Evropské rady z března 2008, odst. 7; viz také SEK(2008) 2629 a KOM(2007) 833 o mediální gramotnosti.

institucemi a podnikatelskou sférou. Partnerství mezi světem podnikání a různými sektory a úrovněmi vzdělávání, odborné přípravy a výzkumu může napomoci zajistit lepší soustředění na dovednosti a schopnosti vyžadované na trhu práce a na posílení inovací a schopnosti podnikat ve všech typech výuky. Vytvoření Evropského výzkumného prostoru a sítě špičkových klastrů by mělo napomoci celé řadě takových partnerství.

Evropský rok tvořivosti a inovací 2009 napomůže řešení některých z těchto základních úkolů. V rámci rozvoje politické spolupráce musí být výzkum, analýza a výměna podnětů, jak měřit kreativní a inovační schopnosti, podporována na úrovni EU a s pomocí příslušných mezinárodních organizací.

Priority, na které je třeba se soustředit v období 2009–2010

Členské státy a Komise by se měly přednostně zaměřit na lepší zavádění do praxe těchto priorit:

- **Základní průřezové schopnosti:** plně zapracovat základní průřezové schopnosti do osnov, hodnocení a kvalifikací²³.

Členské státy a Komise by se měly soustředit na rozvoj politické spolupráce v těchto oblastech:

- **Instituce otevřené inovacím:** podporovat kreativitu a inovace rozvojem specifických metod výuky a učení (včetně využívání nových nástrojů informačních a komunikačních technologií a vzdělávání učitelů).
- **Partnerství:** rozvíjet partnerství mezi poskytovateli vzdělávání a odborné přípravy a podniky, výzkumnými institucemi, kulturními institucemi a pracovníky a kreativními odvětvími.

4. ZLEPŠENÉ PRACOVNÍ POSTUPY PRO BUDOUCÍ OTEVŘENOU METODU KOORDINACE

Úspěch otevřené metody koordinace ve vzdělávání a odborné přípravě závisí na politickém rozhodnutí a na její schopnosti podporovat vnitrostátní reformy a mít na ně skutečný vliv. Politická spolupráce by měla být relevantní a konkrétní, měla by vést k hmatatelným výsledkům a měla by se týkat zúčastněných stran a politických činitelů, a to i na nejvyšší politické úrovni. Zcela zásadní význam má hodnocení dosaženého pokroku vzhledem k dohodnutým cílům.

4.1. Řízení a partnerství

Z hlediska celoživotního učení je potřebné dosáhnout koordinace a stanovení priorit napříč různými sektory vzdělávání a odborné přípravy. Specifické programy politik byly stanoveny pro školy²⁴, odborné vzdělávání a přípravu²⁵, vysoké školy²⁶ a

²³ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

²⁴ KOM(2008) 425.

²⁵ Závěry Rady o budoucích prioritách pro rozšířenou evropskou spolupráci v odborném vzdělávání a přípravě ze dne 20. a 21. listopadu 2008.

²⁶ KOM(2006) 208 a mezivládní Boloňský proces.

vzdělávání dospělých²⁷. Výměny politik a zavádění do praxe ve všech sektorech musí přispívat k obecným strategickým prioritám.

Za tímto účelem by měla být posílena role stávající neformální skupiny na vysoké úrovni pro vzdělávání a odbornou přípravu, aby mohla hrát strategickou roli ve vedení otevřené metody koordinace tím, že bude identifikovat priority a hodnotit pokrok prací napříč všemi sektory, připravovat vstupy pro politické diskuze v Radě ve složení pro vzdělávání, například založené na vzájemném učení a hodnocení, a zajišťovat, že se politické spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy dostane odpovídající pozornosti jak v širším rámci lisabonského procesu, tak ve vnitrostátních politikách.

Dále by měla být dána priorita širšímu zapojení zúčastněných stran a sociálních partnerů a partnerů z občanské společnosti, kteří mohou podstatným způsobem přispět jak k politickému dialogu, tak k zavádění do praxe. Komise uspořádá výroční zasedání s evropskými organizacemi zúčastněných stran a příslušné zúčastněné strany budou systematicky zapojovány do aktivit vzájemného učení.

4.2. Vzájemné učení, předávání inovací a rozvoj politik

Vzájemné učení je ústředním prvkem v rámci otevřené metody koordinace ve vzdělávání a odborné přípravě. Poskytuje vstupy pro evropské politické iniciativy a podporu rozvoji vnitrostátních politik. Dále je významným prostředkem pro šíření evropských nástrojů, jako je evropský rámec kvalifikací²⁸ nebo doporučení o klíčových schopnostech pro celoživotní učení, a jejich uvádění do praxe²⁹.

Cílem pro budoucnost by mělo být posílení vzájemného učení, aby plně odráželo výše uvedené prioritní úkoly, a posílení jeho vlivu na politické úrovni. Aktivita musí mít jasná zadání, časové rozvrhy a plánované výstupy (např. politická doporučení nebo příručky, soubory příkladů osvědčených postupů). Měly by být dostatečně flexibilní, aby se mohly přizpůsobovat novým problémům a novému vývoji politických témat. Měl by být vytvořen průběžný program vzájemného učení a hodnocení, založený na vyvíjejících se politických prioritách, počínaje těmi, které jsou stanoveny pro období 2009–10.

Dále by měly být použity tyto nástroje:

- Program celoživotního učení³⁰ bude podporovat vývoj, testování, přenos a zavádění do praxe nových přístupů a inovací.
- Výzkum a analýzy budou podporovány agenturami, jako jsou například Evropské středisko pro rozvoj odborného vzdělávání (Cedefop) a Evropská nadace

²⁷ KOM(2006) 614; KOM(2007) 558.

²⁸ Úř. věst. C 111, 6.5.2008, s. 1.

²⁹ Úř. věst. L 394, 30.12.2006, s. 10.

³⁰ Úř. věst. L 327, 24.11.2006, s. 45.

odborného vzdělávání, sítěmi, jako je Eurydice, odbornými skupinami³¹ a prostřednictvím spolupráce s patřičnými mezinárodními organizacemi.

- Politický dialog s několika vnějšími partnerskými zeměmi může poskytnout širší srovnávací rámec a nové podněty, měl by proto být posilován a lépe zapojen do otevřené metody koordinace.

4.3. Lepší zpravodajství o pokroku a viditelnost

Komise a Rada nyní vydávají každé dva roky společnou zprávu, založenou na národních zprávách členských států, které shrnují jejich akce v rámci politik zaměřené na obecné cíle otevřené metody koordinace. Další zprávy by se měly podrobněji zaměřit na určité specifické priority aktivit. Z toho důvodu se navrhuje, že příští společná zpráva, která má vyjít v roce 2010, by se měla zaměřit na jednu nebo více naléhavých priorit uvedených v části 3. Společná zpráva by měla být dále rozšířena tak, že bude obsahovat zhodnocení situace v jednotlivých zemích, která budou dále použita v hodnocení částí týkajících se vzdělávání, odborné přípravy a dovedností v národních programech reforem v rámci Lisabonské strategie. Do této chvíle nebyla navržena žádná změna týkající se frekvence vydávání zpráv (2 roky).

Bude vynaloženo další úsilí, aby se na evropské, národních i regionálních úrovních zvyšovala informovanost o podpoře a příležitostech poskytovaných otevřenou metodou koordinace ve vzdělávání a odborné přípravě, zejména o jejich prioritách a výsledcích. Informace o politických iniciativách a konkrétních příkladech osvědčených postupů zjištěných v rámci otevřené metody komunikace budou poskytovány na internetové stránce.

4.4. Ukazatele a směrodatné cíle

Pět stávajících směrodatných cílů

Ukazatele a směrodatné cíle vypracované v rámci pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“ prokázaly svoji užitečnost pro sledování a zpravodajství o pokroku na evropské úrovni a jako vodítko při identifikaci problémů a úkolů. Tři z těchto směrodatných cílů (předčasné ukončování školní docházky, dosahování vyššího středoškolského vzdělání a účast dospělých na celoživotním učení) jsou součástí integrovaných hlavních směrů pro růst a zaměstnanost.

Jak bylo ukázáno v části 2.1, byl pokrok při dosahování těchto pěti směrodatných cílů stanovených pro rok 2010 nedostatečný. Je proto důležité, aby bylo úsilí o zlepšení výsledků v těchto oblastech vystupňováno. Za tímto účelem by měly členské státy přijmout své národní cíle v oblastech, ve kterých byly dohodnuty evropské směrodatné cíle.

Změny směrodatných cílů po roce 2010

³¹ To zahrnuje Centrum pro výzkum vzdělávání a celoživotního učení (CRELL), Institut pro perspektivní technologické studie (IPTS) a síť odborníků na ekonomii a společenskovední obory v oblasti vzdělávání (EENEE, NESSE).

Pro období do roku 2020 by se měla politická spolupráce zakládat na směrodatných cílech, které budou plně odrážet uvedené dlouhodobé strategické úkoly a které budou odrážet nejdůležitější prvky agendy Nové dovednosti pro nová pracovní místa – nutnost zlepšit dovednosti a zaměstnatelnost ve celé populaci. Budoucí směrodatné cíle ve vzdělávání a odborné přípravě by dále měly být dostatečně flexibilní, aby mohly zohlednit cíle a ukazatele, které budou uvedeny ve strategii EU pro růst a zaměstnanost po roce 2010 – lisabonské cíle po roce 2010. Z toho důvodu se navrhuje, aby Komise a členské státy stavěly na zkušenostech se současnými směrodatnými cíli a zvažily nové směrodatné cíle ve shodě s následujícími doporučeními:

- Zrevidovat a případně upravit stávající směrodatné cíle, např. je možné rozšířit směrodatný cíl týkající se žáků, kteří mají problémy s porozuměním psanému textu, aby zahrnoval i matematiku a přírodní vědy.
- Začlenit do směrodatných cílů rámcové cíle, které byly stanoveny Evropskou radou na zasedání v Barceloně v roce 2002 (tj. o účasti v předškolním vzdělávání a o dostupnosti výuky jazyků v raném věku).
- Stanovit směrodatné cíle, které se budou týkat problémů, jež se objevily po zahájení spolupráce, nebo budou zohledňovat nové politické skutečnosti, např. v oblasti dosahování terciárního vzdělání nebo mobility ve vzdělávání.
- Zahájit práce na vývoji nových ukazatelů týkajících se souvislostí mezi dosaženým vzděláním a zaměstnatelností a vzdělávání v inovacích a kreativitě včetně podnikatelských schopností.

V té souvislosti Komise zamýšlí na základě následujících možných směrodatných cílů navrhnout diskuzi s členskými státy o budoucí otevřené metodě koordinace:

4.4.1. *Realizovat celoživotní učení a mobilitu v učení*

- Účast dospělých na celoživotním učení: Stávající směrodatný cíl předpokládá účast dospělých (ve věku 25–64 let) na celoživotním učení ve výši 12,5 %. I když byl pokrok při naplňování tohoto směrodatného cíle od roku 2002 výrazný (při dodržení současného tempa by měl být směrodatný cíl splněn kolem roku 2017), zůstává tento pokrok nevyrovnaný a mezi členskými státy existují značné rozdíly. Vzhledem k tendencím v technologickém a demografickém vývoji a vzhledem k nevyhnutelnému vlivu současného ekonomického propadu na zaměstnanost je rozvoj a zdokonalování dovedností dospělých stále naléhavější. V důsledku toho by Komise mohla navrhnout zvýšení tohoto směrodatného cíle na 15 % dospělých účastnících se celoživotního učení. Je také důležité, aby členské státy snížily nevyváženost mezi účastí dospělých s nízkou a vysokou kvalifikací na celoživotním učení, a mělo by jim být navrženo, aby si za tímto účelem stanovily své národní cíle.
- *Mobilita*: Měl by být vypracován nový směrodatný cíl na základě závěrů Rady ve složení pro vzdělávání a mládež z listopadu 2008, ve kterých jsou navrženy cíle pro mobilitu univerzitních studentů, žáků, profesně zaměřeného sektoru a učitelů a školitelů.

4.4.2. Zlepšit kvalitu a efektivitu poskytování a výsledků

- *Žáci s problémy v základních dovednostech:* Poté, co Evropská rada na jarním zasedání v roce 2008 naléhavě vyzvala členské státy, aby přijaly konkrétní opatření týkající se tohoto problému, zamýšlí Komise navrhnout směrodatný cíl stanovující, že podíl žáků ve věku 15 let s problémy v základních dovednostech (čtení, matematice a přírodních vědách) by měl být v průměru nižší než 15 % a zvláštní pozornost by měla být věnována snižování nevyváženosti v zastoupení obou pohlaví. Cílem by mělo být rozšířit rozsah předchozího směrodatného cíle, který se týkal výlučně gramotnosti, aniž by byly zvyšovány požadavky.
- *Jazyky:* Komise zamýšlí navrhnout nový směrodatný cíl stanovující, že přinejmenším 80 % studentů nižšího stupně středních škol by mělo studovat alespoň dva cizí jazyky. Tento návrh by měl za cíl naplnit požadavek Evropské rady ze zasedání v Barceloně zajistit výuku alespoň dvou cizích jazyků od raného věku. V poslední době se projevil rychlý nárůst jazykové výuky v raném vzdělávání. V roce 2000 se účastnilo výuky dvou cizích jazyků v raném vzdělávání 40 % žáků, do roku 2006 (nejčerstvější dostupné údaje) vzrostl jejich počet na 52 %. Cílem by bylo dále podpořit tento záhodný vývoj.
- *Jazyky ve vysokoškolském vzdělávání:* Komise zamýšlí navrhnout nový směrodatný cíl stanovující, že veřejné a soukromé investice do modernizovaného vysokoškolského vzdělávání by měly dosáhnout alespoň 2 % HDP³². Tento návrh by zohlednil politickou diskuzi o modernizaci vysokoškolského vzdělávání, která se vede od vrcholné schůzky v Hampton Court v roce 2005, a měl by za cíl dosáhnout toho, aby se úroveň investic do vysokoškolského vzdělávání (v současnosti 1,3 % HDP z veřejných i soukromých zdrojů) přiblížila úrovni hlavních konkurentů, jakými jsou USA a Japonsko, jejichž investice (veřejné a soukromé) dosahují úrovně 2,45 % respektive 1,85 %.
- *Dosahování terciárního vzdělávání:* Komise zamýšlí navrhnout nový směrodatný cíl stanovující, že podíl dospělých ve věku 30–34 let s dosaženým vyšším vzděláním by měl být alespoň 45 %. Takový návrh zohledňuje současný rostoucí trend podílu 30–35letých s vysokoškolským vzděláním, ale měl by za cíl, stejně jako výše, podpořit politiky vedoucí k tomu, aby se úroveň EU (v současnosti 30 %) přiblížila úrovni hlavních konkurentů, jakými jsou USA a Japonsko (míra účasti pro nejbližší srovnatelnou věkovou kategorii 25–34 let je 39 % respektive 54 %). Stávající směrodatný cíl týkající se podílu absolventů matematických, přírodovědných a technických oborů byl dosažen a mohl by být zrušen, nevyváženost v zastoupení obou pohlaví na těchto oborech by však měla být dále monitorována.
- *Zaměstnatelnost:* Komise zamýšlí navrhnout zvážit možnosti vypracování nového směrodatného cíle, který by se týkal účasti na trhu práce osob s různými úrovněmi dosaženého vzdělání. Úspěch na trhu práce je silně vázán na úroveň dosaženého vzdělání daného jednotlivce a, jak je vysvětleno ve sdělení Komise „Nové dovednosti pro nová pracovní místa“, v budoucnosti bude tato vazba ještě silnější.

³²

KOM(2005) 152.

To by mělo za cíl posílení příspěvku vzdělávání a odborné přípravy k lisabonské agendě.

4.4.3. *Podporovat spravedlnost a aktivní občanství*

- *Předškolní vzdělávání:* Komise zamýšlí navrhnout nový směrodatný cíl stanovující, že přinejmenším 90 % dětí (ve věku 4 let) by se mělo účastnit předškolního vzdělávání. Míra účasti se v EU již v současnosti blíží 90 %, ale za touto obecnou vysokou mírou účasti se skrývají výrazné rozdíly v úspěšnosti jednotlivých států. Tento návrh by měl za cíl podporovat pokrok v naplňování požadavku Evropské rady ze zasedání v Barceloně, aby tento typ péče byl poskytnut 90 % dětí.
- *Předčasné ukončování školní docházky:* Komise zamýšlí navrhnout, aby stávající směrodatný cíl, který stanoví, že nejvýše 10 % populace ve věku 18–24 let může mít pouze nižší střední vzdělání a neúčastnit se vzdělávání nebo odborné přípravy, byl zachován beze změny. Návrh ponechat tento směrodatný cíl beze změny odráží skutečnost, že pokrok v jeho dosahování byl od roku 2002, kdy byl tento cíl přijat, pomalý. Komise doufá, že mnohem větší důraz bude kladen na zavádění politik do praxe, aby mohlo být v tomto důležitém směrodatném cíli dosaženo skutečného pokroku. S ohledem na uvedenou nutnost soustředění se na zavádění do praxe by mohl být zrušen úzce související směrodatný cíl týkající se ukončování vyššího středního vzdělávání.

4.4.4. *Zlepšit inovace a kreativitu, včetně podnikatelských schopností, na všech úrovních vzdělávání a odborné přípravy*

- *Inovace a kreativita:* Komise zamýšlí navrhnout vytvoření ukazatelů a projednat s členskými státy vhodnost stanovení směrodatného cíle, který by se týkal toho, jak vzdělávací systémy podporují inovace a kreativitu, včetně podnikatelských schopností. Výměny, které se budou konat v roce 2009, Evropském roce tvořivosti a inovací, by měly napomoci s úvahami o této zcela nové oblasti výměn politik.

5. ZÁVĚRY

Politika vzdělávání a odborné přípravy je základní pro dosažení růstu a zaměstnanosti, sociálního začlenění a aktivního občanství, nicméně stále před ní stojí zásadní úkoly. Pokrok v klíčových tématech vzdělávání, jako je gramotnost a předčasné ukončování školní docházky, je pomalejší, než jsme doufali. Současné soustředění na ekonomickou krizi nesmí odvrátit pozornost od stanovení správných dlouhodobých strategických politik ve vzdělávání a odborné přípravě. Jak se zdůrazňuje v tomto sdělení, Evropa musí věnovat pozornost radě nedostatků ve vzdělávání, jestliže nemá zaostávat v globálním měřítku. Z těchto důvodů vyvstává nyní více než dříve potřeba efektivní otevřené metody koordinace, která by podporovala zdokonalování politik ve vzdělávání a odborné přípravě.

Komise vyzývá Radu, aby schválila tento navrhovaný rámec pro budoucí evropskou spolupráci ve vzdělávání a odborné přípravě, soubor dlouhodobých strategických

úkolů do roku 2020 a priorit pro období 2009–2010 a navrhované vylepšené pracovní metody.

Tento rámec by měl být zrevidován a podle potřeby upraven na základě rozhodnutí přijatých ve strategii EU pro růst a zaměstnanost po roce 2010.